

Cynllun Strategol

2022-25

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

CYNNWYS

Cyflwyniad	2
Cylch gwaith	3
Gweledigaeth a gwerthoedd	6
Gwerthoedd	7
<hr/>	
Amcanion strategol	9
Gweithredu a galluogi	15
Adnoddau dynol	15
Cyfathrebu	15
Llywodraethiant	16
Cyllid a thechnoleg	16
<hr/>	
Adrodd ac atebolrwydd	18

Cyflwyniad

Mae Comisiynydd y Gymraeg yn sefydliad annibynnol a sefydlwyd gan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Mae'r ddogfen hon yn egluro cynllun strategol corfforaethol y Comisiynydd am gyfnod o dair blynedd o 2022 i 2025.

Cychwynnodd y gwaith o ddatblygu'r cynllun hwn yn haf 2021. Cynhaliwyd cyfres o weithdai gyda'r Comisiynydd a'r tîm rheoli ar weledigaeth ac amcanion strategol y sefydliad am y cyfnod nesaf. Fel rhan o hynny, adolygwyd cryfderau a gwendidau y cynllun strategol blaenorol (2018-22) ac ystyriwyd cynlluniau a strategaethau nifer o gyrrff a rhanddeiliaid eraill.

Cynhaliwyd ymgynghoriad mewnol gyda staff yn gynnar yn 2022 ar weledigaeth ac amcanion strategol drafft ac ymgynghorwyd gyda Phanel Cynghori'r Comisiynydd hefyd.

Mae'r cynllun hwn yn ffrwyth y trafodaethau hynny. Mae'n mynegi gweledigaeth uchelgeisiol a hir dymor swyddfa'r Comisiynydd ac yn cynnwys yr amcanion strategol a'r blaenoriaethau a fydd yn cyfrannu tuag at y weledigaeth honno. Mae hefyd yn egluro ein gwerthoedd corfforaethol a sut byddwn yn rhoi'r strategaeth ar waith ac yn adrodd ar ganlyniadau.

Rydym wedi ymrwymo i gyflawni'r blaenoriaethau yn y cynllun hwn a byddwn yn mesur cynnydd yn rheolaidd ac yn adolygu cyrhaeddiad drwy ein hadroddiad blynyddol. Caiff cyflawniad y strategaeth ei adolygu yn ystod y flwyddyn olaf wrth i ni ddechrau paratoi ar gyfer y cynllun strategol nesaf. Fel rhan o hynny byddwn yn ymgysylltu gyda'r cyhoedd a rhanddeiliaid wrth ddatblygu blaenoriaethau ac amcanion y dyfodol.

Cylch gwaith

2.1 Mae'r Comisiynydd yn eiriolwr dros ddefnyddwyr y Gymraeg ac yn rheoleiddiwr sydd â phwerau gorfodi. Caiff ein swyddogaethau eu gosod gan Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Prif nod y Comisiynydd wrth weithredu ei swyddogaethau yw hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg ac wrth wneud hynny rhaid iddo weithio tuag at gynyddu darpariaeth gwasanaethau Cymraeg a chyfleoedd eraill i bobl ddefnyddio'r Gymraeg. Rhaid hefyd rhoi sylw i:

- statws swyddogol y Gymraeg yng Nghymru
- y dyletswyddau i ddefnyddio'r Gymraeg sydd wedi eu gosod drwy safonau'r Gymraeg, a'r hawliau sy'n deillio o orfodi'r dyletswyddau hynny
- yr egwyddor na ddylai'r Gymraeg gael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yng Nghymru
- yr egwyddor y dylai pobl yng Nghymru allu byw eu bywydau drwy gyfrwng y Gymraeg os ydynt yn dymuno gwneud hynny.

2.2 Caiff y Comisiynydd wneud unrhyw beth sy'n briodol yn ei dyb ef er mwyn hybu a hyrwyddo defnyddio'r Gymraeg a gweithio tuag at sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Mae hynny'n cynnwys gwneud unrhyw un neu ragor o'r pethau canlynol:

- hybu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg
- annog arferion gorau o ran defnyddio'r Gymraeg
- cadw'r gyfraith sy'n ymwneud â'r Gymraeg o dan arolygiaeth
- llunio a chyhoeddi adroddiadau
- gwneud gwaith ymchwil neu gomisiynu eraill i'w wneud
- gwneud gweithgareddau addysgol neu gomisiynu eraill i'w gwneud
- cyflwyno sylwadau i unrhyw berson

- gwneud argymhellion i Weinidogion Cymru
- rhoi cyngor i unrhyw berson.

2.3 Mae'r Comisiynydd yn hybu a hwyluso defnyddio'r Gymraeg drwy weithio gyda busnesau ac elusennau i wella a chynyddu eu defnydd o'r Gymraeg. Rydym hefyd yn rhoi cyngor a gwneud argymhellion er mwyn dylanwadu ar yr ystyriaeth a roddir i'r Gymraeg mewn datblygiadau polisi a deddfwriaeth.

2.4 Mae gan y Comisiynydd bwerau penodol i reoleiddio safonau'r Gymraeg. Gweinidogion Cymru sy'n paratoi rheoliadau safonau'r Gymraeg ac mae'n rhaid i'r rheoliadau gael eu cymeradwyo gan Senedd Cymru cyn gall y Comisiynydd osod safonau ar y sefydliadau a enwyd yn y rheoliadau. ac mae ganddo bwerau i orfodi cydymffurfiaeth gyda'r safonau hynny.

2.5 Mae gan y Comisiynydd bwerau i ymchwilio i gwynion am fethiannau i gydymffurfio â safonau a dyfarnu ar achosion. Mae Tribiwnlys y Gymraeg yn delio ag apeliadau yn erbyn penderfyniadau gan Gomisiynydd y Gymraeg mewn perthynas â safonau'r Gymraeg. Lle nad oes safonau mewn grym, mae'r Comisiynydd yn parhau i fonitro gweithrediad cynlluniau iaith Gymraeg rhai cyrff cyhoeddus. Gall y Comisiynydd hefyd ymchwilio i ymyrraeth â'r rhyddid i ddefnyddio'r Gymraeg.

2.6 Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiynydd gyhoeddi adroddiad 5 mlynedd ar sefyllfa'r Gymraeg yng Nghymru a chaiff gynnal ymholiad i unrhyw fater sy'n ymwneud ag unrhyw un neu ragor o'i swyddogaethau.

2.7 Wrth wneud ei waith, bydd y Comisiynydd yn cydweithio gyda nifer o sefydliadau eraill er lles y Gymraeg. Mae'r Mesur yn galluogi'r Comisiynydd i weithio ar y cyd ag Ombwdsryn a Chomisiynwyr eraill ar ymchwiliadau safonau, neu ymchwiliadau eraill.

2.8 Mae strategaeth *Cymraeg 2050* Llywodraeth Cymru, sy'n gosod targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 ac i ddyblu canran y boblogaeth sy'n siarad Cymraeg bob dydd, yn cyfeirio at waith a rôl y Comisiynydd yn y strategaeth. Yn benodol;

- cynyddu defnydd o'r Gymraeg yn y gweithle ar draws pob sector
- cynyddu ystod y gwasanaethau a gynigir i siaradwyr Cymraeg

2.9 Mae Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth wedi ei gytuno rhwng y Comisiynydd a Llywodraeth Cymru sy'n gytundeb fframwaith i amlinellu'r berthynas waith rhwng y ddau sefydliad. Golyga hynny bod ffiniau clir a dealltwriaeth ynghylch ariannu, rheoleiddio, dylanwadu ar bolisi a chydweithio.

Gweledigaeth a gwerthoedd

3.1 Mae gan y Comisiynydd weledigaeth uchelgeisiol, tymor hir i sicrhau bod pobl yn gallu defnyddio'r Gymraeg ymhob agwedd o'u bywyd ac ymhob rhan o Gymru. Ein gweledigaeth yw:

Cymru lle gall pobl fyw eu bywyd yn Gymraeg

3.2 Gweinidogion Cymru sy'n gosod polisi ar gyfer y Gymraeg yng Nghymru ac maent wedi ymrwymo i arwain newidiadau pellgyrhaeddol fel bod mwy o bobl yn dysgu a defnyddio'r Gymraeg. Mae gan y Llywodraeth strategaeth hirdymor ar gyfer y Gymraeg a thargedau i greu miliwn o siaradwyr ac i gynyddu canran y boblogaeth sy'n defnyddio'r Gymraeg bob dydd i 20% erbyn 2050.

3.3 Mae'n bwysig bod pobl yn gallu defnyddio'r Gymraeg heb rwystr ymhob agwedd o'u bywyd, boed yn gymdeithasol, yn y gweithle neu wrth ddefnyddio gwasanaethau. Drwy waith hybu a hwyluso a thrwy osod a gorfodi dyletswyddau, mae'r Comisiynydd yn gweithio i gynyddu defnyddio'r Gymraeg a sicrhau bod pobl yn gallu byw eu bywyd yn Gymraeg os ydynt yn dymuno gwneud hynny.

3.4 Mae gweledigaeth y Comisiynydd yn eang ac yn hirdymor. Bydd yn defnyddio ei bwerau a'i swyddogaethau yn ystod oes y cynllun hwn i gymryd camau cadarnhaol tuag ar wireddu'r weledigaeth. Mae'r amcanion a'r blaenoriaethau sydd yn y cynllun yn egluro sut y byddwn yn mynd ati i wneud hynny.

3.5 Mae statws cyfreithiol y Gymraeg wedi cryfhau dros y ddegawd diwethaf. Ceir mwy o ddisgwyliadau ar sefydliadau i ystyried, cynllunio ac i greu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg yn y gweithle ac wrth ddarparu gwasanaethau Cymraeg. Mae canfyddiad cyffredinol ymysg siaradwyr Cymraeg bod ansawdd gwasanaethau Cymraeg yn gwella mewn rhai meysydd, ond mae ffordd bell i fynd i wireddu ein gweledigaeth. Trwy weithredu safonau'r Gymraeg, mae sefydliadau'n trin y Gymraeg yn well, ond nid yw'r holl sectorau a enwir ym Mesur y Gymraeg wedi dod o dan y drefn safonau eto ac mae'n bwysig parhau i ehangu dylanwad y Mesur.

3.6 Ni all siaradwyr Cymraeg ddefnyddio'r iaith ymhob agwedd o'u bywydau ar hyn o bryd, ac ar y cyfan mae'n haws derbyn gwasanaethau ysgrifenedig na gwasanaethau llafar, wyneb yn wyneb. Amlygodd adroddiad sicrwydd "Camu Ymlaen"¹, y Comisiynydd a gyhoeddwyd yn 2021, y bwlch sy'n bodoli rhwng sefydliadau cyhoeddus sy'n darparu gwasanaethau Cymraeg yn dda, a'r rhai sydd heb drefniadau digonol.

---

¹ Camu Ymlaen: Adroddiad Sicrwydd Comisiynydd y Gymraeg 2020-21

3.7 Mae'r sefyllfa yn fwy anghyson i bobl sy'n ceisio defnyddio'r Gymraeg wrth ymwneud â busnesau ac elusennau. Er bod enghreifftiau cynyddol o arfer da ac arloesi ymysg rhai o'r mudiadau hyn heb unrhyw orfodaeth statudol, mae'r ddarpariaeth iaith Gymraeg yn ddarniog ac anghyflawn ar y cyfan. Mae gweithgareddau hybu i gynyddu defnydd o'r Gymraeg yn bwysig ac mae angen i sefydliadau o bob sector sicrhau fod y gwasanaethau Cymraeg sy'n cael eu darparu yn cael eu hyrwyddo'n effeithiol ac adnoddau'n cael eu neilltuo i ganiatáu hynny.

3.8 Mae dadansoddiad manwl o sefyllfa'r Gymraeg sydd wedi cyfrannu tuag at y weledigaeth a'r amcanion yn y cynllun hwn yn adroddiad 5 mlynedd "Sefyllfa'r Gymraeg 2016-20" a gyhoeddwyd yn 2021².

3.9 Bydd y Comisiynydd yn defnyddio ei bwerau a'i swyddogaethau, a chydweithio gyda sefydliadau a mudiadau eraill er mwyn cau'r bwlch rhwng y sefyllfa gyfredol a'r weledigaeth. Mae'r amcanion a'r blaenoriaethau yn yr adran nesaf yn egluro sut y byddwn yn mynd ati i wneud hynny yn ystod y tair blynedd nesaf.

Gwerthoedd

Mae ein gwerthoedd craidd yn egluro'r modd y mae swyddfa'r Comisiynydd yn ymddwyn wrth ymdrin â staff, y cyhoedd, a rhanddeiliaid eraill. Dyma fydd yn angori'r ffordd y bydd y Comisiynydd a'i swyddogion yn mynd ati i wneud eu gwaith bob dydd.

Mae **parchu** pawb y byddwn yn gweithio â hwy yn ganolog i bopeth a wnawn.

Mae bod yn **agored** ac **ymddiried** yn ein gilydd yn sylfaen i'r diwylliant rydym yn ei arddel yn y gweithle.

Rydym yn ymdrin â phob agwedd o'n gwaith gyda **thegwch**, **gonestrwydd** a **chysondeb**.

---

² Sefyllfa'r Gymraeg 2016-20 Adroddiad 5 Mlynedd Comisiynydd y Gymraeg

Mae **cydweithio** gydag eraill mewn ffordd briodol a blaengar yn bwysig i ni.

- 3.10 Ynghyd â'n gwerthoedd corfforaethol, mae gan y Comisiynydd God Ymddygiad sy'n seiliedig ar saith egwyddor y Pwyllgor Nolan ar safonau mewn bywyd cyhoeddus. Mae'r egwyddorion hyn o anhunanoldeb, cywirdeb, gwrthrychedd, atebolrwydd, didwylledd, gonestrwydd ac arweinyddiaeth yn rhan o ddiwylliant y sefydliad ac yn sail i'n holl bolisiau a'n gweithdrefnau mewnol.
- 3.11 Mae gan y Comisiynydd Gynllun Cydraddoldeb. Bydd ein gwaith wedi ei seilio ar ein hawydd i ddeall ac ymateb i anghenion y gymuned. Byddwn yn cymryd y cyfle i hyrwyddo cyd-ddealltwriaeth rhwng pobl Cymru a'i gilydd, cynnal a chyfrannu at waith yn ymwneud ag amrywiaeth ieithyddol a diwylliannol yn y byd, a galluogi mwy o bobl i werthfawrogi diwylliant Cymru yn ei chyfanrwydd.

Amcanion strategol

4.1 Mae'r Comisiynydd wedi adnabod pedwar amcan strategol lefel uchel ar gyfer cyfnod y cynllun hwn ac er mwyn cyfrannu tuag at y datganiad gweledigaeth:

Amcan Strategol 1	Sicrhau tegwch, cyfiawnder a hawliau i siaradwyr Cymraeg
Amcan Strategol 2	Sicrhau bod y Gymraeg yn ystyriaeth ganolog mewn polisi a deddfwriaeth
Amcan Strategol 3	Cynnal a chynyddu cydymffurfiaeth sefydliadau gyda'u dyletswyddau statudol
Amcan Strategol 4	Cynyddu defnydd o'r Gymraeg gan sefydliadau ar draws pob sector

4.2 Caiff yr amcanion hyn eu rhoi ar waith drwy gyfres o flaenoriaethau penodol dros y tair blynedd nesaf. Y blaenoriaethau hyn fydd sail y gweithgareddau a'r prosiectau a fydd yn ein cynllun gweithredol blyneddol.

4.3 Bydd y Comisiynydd yn mesur cyflawniad y blaenoriaethau drwy gyfres o ddangosyddion fel bod modd asesu llwyddiant gweithrediad y cynllun strategol. Byddwn hefyd yn adrodd ar gyflawniad y blaenoriaethau yn ein hadroddiad blyneddol er mwyn sicrhau ein bod yn atebol ac yn dryloyw.

AMCAN 1 Sicrhau tegwch, cyfiawnder a hawliau i siaradwyr Cymraeg	
Blaenoriaethau 2022 – 2025	Mesur llwyddiant
1.1 Ymgysylltu gyda'r cyhoedd gan wrando ac ystyried yr hyn gaiff ei fynegi yn deg a chytbwys. Gweithredu ar ran pobl, boed yn weithwyr neu aelodau'r cyhoedd, os ydynt yn wynebu rhwystrau wrth ddefnyddio'r Gymraeg. Cymryd bob cyfle i estyn allan at gynulleidfa ehangach.	Gwybodaeth eang am flaenoriaethau, profiadau a rhwystrau i ddefnyddwyr y Gymraeg a fydd yn sail i gyfeiriad gwaith y Comisiynydd.
1.2 Codi ymwybyddiaeth am yr hawliau cyfreithiol sydd gan ddefnyddwyr y Gymraeg gan gymryd pob cyfle i estyn allan at gynulleidfa ehangach.	Defnyddwyr yn gynyddol ymwybodol o'u hawliau ac yn troi at y Comisiynydd am gymorth, heb unrhyw rwystr
1.3 Gweithredu trefn gwyno effeithiol sy'n atal methiannau rhag parhau neu gael eu hail adrodd	Sicrhau cydymffurfiaeth a bod methiannau ddim yn parhau nac yn cael eu hailadrodd
1.4 Addysgu a rhannu gwybodaeth am ganlyniadau arwyddocaol gwaith achos gyda chynulleidfa oedd targed o bob math.	Pobol a sefydliadau yn ymwybodol o benderfyniadau arwyddocaol yn deillio o waith y Comisiynydd a'r goblygiadau iddynt i'r dyfodol ac yn eu galluogi i newid arferion mewn ymateb
1.5 Cynnal darnau gwaith ymatebol sy'n ceisio darganfod a oes gan rai grwpiau o ddefnyddwyr y Gymraeg fwy o anawsterau i arfer eu hawliau oherwydd eu hamgylchiadau a gwneud argymhellion i'w cefnogi.	Sefydliadau yn gweithredu argymhellion ac yn gwneud newidiadau ystyrion i sicrhau nad oes unrhyw rwystrau ac nad yw defnyddwyr dan anfantais wrth arfer eu hawliau i ddefnyddio'r Gymraeg
1.6 Gosod safonau ar gyrrff mewn modd amserol unwaith i safonau gael eu cyflwyno gan y Senedd. O fewn oes y cynllun hwn ac yn unol â Chytundeb Rhyngweithio Llywodraeth Cymru a Phlaid Cymru, disgwylir gwneud hynny ar gyfer y sefydliadau canlynol; trafndiaeth gyhoeddus, rheoleiddwyr yn y sector iechyd, cyrff cyhoeddus sy'n dal y tu allan i'r gyfundrefn safonau ar hyn o bryd a chwmnïau dŵr.	Rhagor o hawliau i ddefnyddio'r Gymraeg drwy fod wedi gosod safonau ar yr holl sefydliadau perthnasol

AMCAN 2 Sicrhau bod y Gymraeg yn ystyriaeth ganolog mewn polisi a deddfwriaeth	
Blaenoriaethau 2022-25	Mesur llwyddiant
2.1 Cynllunio adroddiad 5-mlynedd ar sefyllfa'r Gymraeg (2021–25) a fydd yn cynnwys dadansoddiad o ganlyniadau Cyfrifiad 2021 ac asesiad o'u goblygiadau, i'w gyhoeddi yn 2026.	Dadansoddiad o'r Cyfrifiad a strwythur yr adroddiad nesaf yn ei le.
2.2 Meithrin dealltwriaeth o waith comisiynwyr iaith ac asiantaethau eraill ledled y byd a rhoi llwyfan i arferion llwyddiannus o Gymru	Gwybodaeth gynhwysfawr a chyfredol am waith rhyngwladol a chymhwyso arferion llwyddiannus yng ngwaith y Comisiynydd.
2.3 Craffu ar ddeddfwriaeth sy'n effeithio ar y Gymraeg, gan gynnwys <ul style="list-style-type: none"> - Bil Amaeth - Bil Addysg Drydyddol - Bil Addysg Gymraeg 	Gwelliannau i ddeddfwriaeth yn dilyn ymyrraeth y Comisiynydd.
2.4 Dylanwadu ar bolisi sy'n effeithio ar y Gymraeg gan roi sylw penodol i: <ul style="list-style-type: none"> - Addysg - Iechyd a Gofal - Tai a chynllunio 	Gwelliannau i bolisiau yn dilyn ymyrraeth y Comisiynydd.
2.5 Cydweithio a rhannu gwybodaeth â phartneriaid perthnasol i ddylanwadu ar bolisi a deddfwriaeth a chyfrannu yn adeiladol at drafodaethau yn ymwneud â meysydd sy'n effeithio ar y Gymraeg	Enghreifftiau pendant o gydweithio yn arwain at welliannau.
2.6 Ymchwilio ac adrodd ar sefyllfa'r Gymraeg a siaradwyr Cymraeg mewn meysydd polisi er mwyn gosod sail tystiolaeth ar gyfer safbwyntiau'r Comisiynydd	Gwneuthurwyr polisi yn gweithredu ar argymhellion y Comisiynydd

AMCAN 3 Cynnal a chynyddu cydymffurfiaeth sefydliadau gyda'u dyletswyddau statudol	
Blaenoriaethau 2022-25	Mesur llwyddiant
3.1 Gweithredu strategaeth rheoleiddio gwirioneddol rhagweithiol	Gwybodaeth gynhwysfawr am berfformiad sefydliadau gan defnyddio ystod eang o ymyraethau i ymateb i wahanol sefyllfaoedd i sicrhau gwelliant mewn perfformiad lle bo angen hynny
3.2 Cymryd camau rheoleiddio priodol i drawsnewid perfformiad sefydliadau yn y meysydd allweddol hynny sy'n parhau i brofi'n broblematic: <ul style="list-style-type: none"> • Sgiliau a recriwtio • Safonau llunio polisi 	<p>Cynnydd yn yr ystyriaeth a roddir i'r angen am sgiliau yn y Gymraeg ar gyfer swyddi gwag/newydd yn arwain at lwyddiant i recriwtio i'r rolau hynny.</p> <p>Cynnydd yn nealltwriaeth sefydliadau o ofynion y safonau llunio polisi, a chynnydd yn yr ystyriaeth briodol a roddir i effaith penderfyniadau polisi ar y Gymraeg.</p>
3.3 Sefydliadau i wneud mwy i hyrwyddo'r cyfleoedd maent yn eu darparu i ddefnyddio'r Gymraeg mewn dau faes penodedig: <ul style="list-style-type: none"> • Polisiâu defnydd mewnol • Defnydd gwasanaethau 	<p>Cyrff sy'n ddarostyngedig i safonau'r Gymraeg yn gweithredu polisiâu ar ddefnydd o'r Gymraeg yn fewnol, a chynnydd yn y cyfleoedd i gyflogai ddefnyddio'r Gymraeg yn y gwaith drwy rannu arferion llwyddiannus.</p> <p>Sefydliadau'n gallu tystio bod cynnydd wedi bod yn y defnydd o'u gwasanaethau Cymraeg.</p>
3.4 Sicrhau bod sefydliadau'n cydweithio gyda'i gilydd ac yn arloesi er mwyn ymateb yn gadarnhaol i'r gofynion sydd wedi eu gosod arnynt drwy gyfrwng cyngor y Comisiynydd, ac arferion effeithiol sydd wedi eu casglu a'u hyrwyddo.	Tystiolaeth fod cynnydd yn y sefydliadau sydd wedi llwyddo i drosglwyddo arferion effeithiol i'w sefyllfaoedd penodol nhw.

3.5 Trawsnewid perfformiad a gallu Byrddau lechyd ac Ymddiriedolaethau gwasanaethau'r Gwasanaeth lechyd Gwladol i gynnig ymgynghoriadau clinigol yn y Gymraeg, drwy wella ansawdd cydymffurfiaeth cyrff â gofynion a osodir arnynt drwy safon 110 a safon 110A.

Bydd bob corff sydd yn ddarostyngedig i'r safon wedi paratoi cynllun erbyn diwedd 2023.

AMCAN 4 Cynyddu defnydd o'r Gymraeg gan sefydliadau ar draws pob sector	
Blaenoriaethau 2022-25	Canlyniad / Ilwyddiant
4.1 Hwyluso defnyddio'r Gymraeg gyda busnesau ac elusennau drwy gynnal hyfforddiant, darparu canllawiau a rhannu arfer dda.	Cymorth y Comisiynydd yn cael ei ddefnyddio ac yn arwain at newid.
4.2 Mwy o ymrwymadau i ddefnyddio'r Gymraeg gan fusnesau ac elusennau. Targedu'r sectorau canlynol yn benodol: <ul style="list-style-type: none"> • Archfarchnadoedd • Darparwyr iechyd a gofal • Elusennau cenedlaethol • Banciau 	Cymeradwyo 40 o gynlluniau datblygu yn flynyddol.
4.3 Cydweithio gyda chyrff ariannu a rhwydweithiau er mwyn dylanwadu ar ragor o fusnesau ac elusennau i ddefnyddio'r Gymraeg.	Meithrin cysylltiadau a chydweithio yn arwain at fwy o ymrwymadau i ddefnyddio'r Gymraeg gan fusnesau ac elusennau.
4.4 Darparu cyngor am ffurfiau safonol enwau lleoedd Cymru gan roi amlygrwydd iddynt drwy ail lansio'r Rhestr o Enwau Lleoedd Safonol Cymru ar ei newydd wedd yn 2024. Datblygu ein gallu i ddarparu cyngor am ffurfiau enwau tirweddol a chyhoeddi canllawiau safoni i gefnogi'r gwaith	Rhestr o enwau lleoedd safonol wedi ei ail lansio a chofnodion cyflawn yn y cefndir. Argymhellion clir ynghylch sut i warchod a hyrwyddo enwau Cymru.

Gweithredu a galluogi

5.1 Mae cyflawni amcanion strategol y Comisiynydd yn ddibynnol ar weithredu a gweinyddu effeithiol. Rhaid sicrhau safon uchel o reolaeth ariannol, fframwaith lywodraethu briodol a diwylliant corfforaethol sy'n cefnogi lles a datblygiad y gweithlu. Mae cyfathrebu gwybodaeth a hyrwyddo pob elfen o waith y Comisiynydd hefyd yn greiddiol i gyflawniad ein hamcanion. Er mwyn cefnogi gwaith y Comisiynydd a'r cynlluniau sydd gennym, byddwn yn rhoi pwyslais ar y themâu canlynol:

Adnoddau dynol

5.2 Ein pobl yw ein hadnodd pwysicaf ac mae cyfraniad gweithlu gwybodus, sy'n llawn cymhelliant yn hanfodol i gyflawni ein hamcanion. Mae'r Comisiynydd yn ymrwmo i greu diwylliant sefydliadol sy'n hybu datblygiad, meithrin talent a photensial, mewn awyrgylch lle mae parch, ymddiriedaeth, cefnogaeth a theimlad o gymuned glos yn ganolog i'r hyn rydym yn ei wneud.

5.3 I gyflawni hyn byddwn yn blaenoriaethu:

- Llywodraethiant cryf trwy sicrhau bod ein polisiau, gweithdrefnau a'n systemau yn ymgorffori arfer da, tegwch a chydymffurfiaeth gyda'n gofynion statudol.
- Creu diwylliant cefnogol sy'n seiliedig ar ymddiriedaeth a pharch, drwy gynnig ystod o ymyraethau i greu amgylchedd gwaith sy'n cefnogi iechyd a lles ein swyddogion.
- Gyrru gwelliant wrth fabwysiadu proses o ddatblygu perfformiad sy'n seiliedig ar sgysiau agored, dwy ffordd ar draws y flwyddyn, a sicrhau bod bob unigolyn yn cael y cyfle i ddatblygu a ffynnu yn eu swyddi.

Cyfathrebu

5.4 Bydd angen cyfathrebu'n effeithiol er mwyn cyflawni ein hamcanion strategol. Bydd angen sicrhau ein bod yn rhannu negeseuon perthnasol er mwyn cyrraedd ac ymgysylltu gyda chynulleidfaoedd amrywiol a rhanddeiliaid ym mhob rhan o Gymru a thu hwnt.

5.5 Byddwn yn canolbwyntio ar y blaenoriaethau canlynol:

- Datblygu Strategaeth Gyfathrebu newydd – er mwyn adnabod prif negeseuon y sefydliad ac egluro sut y byddwn yn eu teilwra a'u rhannu'n eang ar draws plattformau gwahanol i gyrraedd ystod eang o gynulleidfaoedd. Byddwn yn adolygu ein dulliau presennol o gyfathrebu ac yn ystyried sut y gallwn gynyddu ein traweffaith a chyrraedd cynulleidfaoedd newydd.

- Datblygu brand cryf a gweledol - Byddwn yn parhau i ddatblygu ein brand er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu ein gwerthoedd a'n gweledigaeth fel sefydliad.
- Byddwn yn parhau â'r gwaith o ddatblygu'r wefan i gynnwys gwybodaeth sy'n glir, yn gywir, ac yn gyfredol. Byddwn yn datblygu ffyrdd newydd o sicrhau bod ymwelwyr â'r wefan yn cael gwybodaeth berthnasol yn gyflym ac yn effeithiol.
- Rhedeg ymgyrchoedd cenedlaethol i hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg - Byddwn yn rhedeg ymgyrchoedd amrywiol, fel ffordd o gyfleu negeseuon allweddol, ac er mwyn ymgysylltu â'n partneriaid, ein rhanddeiliaid, a'n cynulleidfaoedd.

Llywodraethiant

5.6 Byddwn yn gweithredu trefniadau llywodraethu priodol er mwyn sicrhau ein bod yn cydymffurfio â gofynion a dyletswyddau cyfreithiol fel cydraddoldeb ac amrywiaeth, diogelu data, gofynion amgylcheddol a rhyddid gwybodaeth.

5.7 Yn ogystal â Phanel Cynghori a benodir gan Weinidogion Cymru, mae gennym Bwyllgor Archwilio a Risg ac rydym wedi penodi archwilwyr mewnol i roi trosolwg annibynnol o weithrediad y sefydliad. Fel penodiad cyhoeddus mae'r Comisiynydd yn ymrwymo i'r safon uchaf o weinyddiaeth fewnol. Mae swyddog wedi ei benodi yn Rheolwr Risg ac mae'r Comisiynydd yn hyrwyddo diwylliant o gyfrifoldeb ac atebolrwydd priodol drwy'r sefydliad.

5.8 Byddwn yn:

- Mesur ein cydymffurfiaeth gyda Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR) drwy fonitro ac adolygu mewnol, a thrwy unrhyw gwynion wedi'u cadarnhau gan y Comisiynydd Gwybodaeth.
- Cynnal ac adolygu ein cofrestr risg yn rheolaidd.
- Cynnal cyfarfodydd chwarterol y Panel Cynghori a'r Pwyllgor Archwilio a Risg i gynnig her adeiladol a chynghori'r Comisiynydd.
- Adrodd ar ein perfformiad i Bwyllgor Diwylliant a'r Gymraeg y Senedd yn flynyddol.

5.9 Mae gan y Comisiynydd Gynllun Cydraddoldeb Strategol a byddwn yn parhau i weithredu'r cynllun yn ein trefniadau mewnol. Er nad yw'r Comisiynydd yn destun i ddyletswyddau llawn y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, ei nod yw ymgorffori'r egwyddor o ddatblygiad cynaliadwy yn y ffordd y mae'n rhedeg y sefydliad, ac i gyfrannu tuag at saith Nod Llesiant Cymru.

Cyllid a thechnoleg

5.10 Byddwn yn sicrhau ein bod yn gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd gennym drwy reolaeth ariannol gref a phrosesau adrodd a monitro rheolaidd.

Byddwn yn sicrhau bod ein cyfrifon blynyddol yn cydymffurfio â gofynion y Trysorlys, safonau cyfrifyddu ac unrhyw gyfarwyddiadau gan Lywodraeth Cymru. Byddwn yn sicrhau cynllunio ariannol priodol ac atebolrwydd drwy lunio cyllideb fanwl yn flynyddol a byddwn yn sicrhau bod ein gofynion ariannol yn eglur i Lywodraeth Cymru drwy baratoi amcangyfrif o incwm a gwariant y Comisiynydd ar gyfer y flwyddyn ariannol sydd i ddod.

5.11 Byddwn yn sicrhau bod ein isadeiledd technoleg gwybodaeth ac ystadau yn addas ac yn gyfredol. Bydd gennym drefniadau cadarn ar waith i ddiogelu rhag bygythiadau seibr a byddwn yn gweithio tuag at achrediad diogelwch seibr yn ystod blwyddyn gyntaf y cynllun strategol. Byddwn yn parhau i brofi ein systemau ac i weithio gyda rhanddeiliaid a rhannu arfer da.

Adrodd ac atebolrwydd

6.1 Caiff y cynllun strategol hwn ei roi ar waith drwy gynlluniau gweithredol blynyddol a fydd yn cynnwys prosiectau a gweithgareddau penodol a fydd yn cyfrannu tuag at ein hamcanion strategol a'n blaenoriaethau tair blynedd.

6.2 Mae gennym gyfres o fesuryddion a fydd yn ein galluogi i fesur ac adrodd ar gyflawniad y cynllun hwn ac adolygu ei lwyddiant ar ddiwedd y tair blynedd. Bydd y tîm rheoli yn arwain y gwaith o graffu ar weithrediad y cynllun ac yn ei adolygu'n barhaus. Byddwn yn sicrhau bod cyswllt clir ac amlwg rhwng ein cynllun strategol a'n cynllun gweithredol a bydd ein hamcanion strategol yn cael eu hystyried wrth bennu cyllidebau blynyddol.

6.3 Byddwn yn adrodd ar ein gweithgareddau a'n gwariant drwy adroddiad blynyddol statudol a chyfrifon blynyddol a fydd wedi eu harchwilio gan Archwilio Cymru. Caiff yr adroddiad a'r cyfrifon eu cyhoeddi ar wefan y Comisiynydd a'u gosod gerbron Senedd Cymru.

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

0345 6033 221

post@cyg-wlc.cymru

[@ComyGymraeg](https://twitter.com/ComyGymraeg)

comisiynyddygyymraeg.cymru